

Elevtrivsel og fællesskab – fra klasse- til skoleindsats

Af Jeppe Valbjørn (lærer), Mia Schøler (lærer), Gro Mertner Vind (lærer) og Sasja Pedersen (AKT), Fanø Skole, Fanø

Redaktør: Anette Schulz, FamilieAlliancen

Om Fanø Skole

Fanø Skole ligger på øen Fanø, som har omkring 3.500 indbyggere og er en del af Fanø Kommune. Som øens eneste skole samler Fanø Skole kommunens cirka 350 elever, der hovedsageligt kommer fra ressourcestærke hjem. En mindre andel af eleverne kommer dog fra mindre ressourcestærke familier, hvilket bidrager til skolens varierede elevsammensætning.

I 2023 vedtog Fanø Kommunes Byråd nye skolepolitiske målsætninger, udarbejdet i et tæt samarbejde mellem Børn- og Kulturudvalget og skolebestyrelsen. Disse målsætninger har fokus på at fremme

elevernes trivsel og udvikle deres sociale kompetencer, og lægger stor vægt på samarbejdet med forældrene som en essentiel del af trivselsarbejdet.

I skolens vision understreges, at læring handler om mere end de boglige fag. Den bygger på troen på, at trivsel – både social og faglig – er en grundforudsætning for læring. Som det fremgår af målsætningerne: "På Fanø Skole mener vi, at forudsætningen for at lære er, at eleverne trives – både socialt og fagligt. På Fanø Skole lærer vi eleverne at lære, og vi styrker elevernes evne til at agere i en foranderlig verden. Det lærer de af voksne, der er nærværende og fagligt dygtige, og af kammerater, der ved, hvordan man er en god kammerat – alt sammen i en hverdag med faglige udfordringer, der er afvekslende, udfoldende og opbyggende."

Fanø Skole arbejder således målrettet for at skabe et skolemiljø, hvor eleverne kan udvikle sig på både personlige og faglige niveauer, understøttet af et tæt fællesskab og stærke relationer mellem elever, lærere og forældre.

De skolepolitiske målsætninger Fanø Skole kan findes [her](#).

Indsatstema

Trivsel

Målgruppe

Samtlige elever på skolen

Formål og mål med projekt Elevtrivsel

Formålet med projekt elevtrivsel var at **styrke elevernes trivsel** – indledningsvist med fokus på overgangen fra 6. til 7. klasse, hvor der dannes nye klasser, og hvor det for nogle elever kan være svært at indgå i nye klassesammenhænge.

Efterhånden som projektet skred frem blev indsatsen udvidet til at omfatte hele skolen med henblik på at **sikre en rød tråd i skolens trivselsarbejde**.

Følgende målsætninger blev formuleret for skolens arbejde:

- Udarbejdelse af årsplan for trivselsarbejdet på samtlige årgange med afsæt i evidensbaserede undervisningsmateriale.
- Alle lærere bliver fortrolige med det trivselsfremmende arbejde.
- Alle lærere tager i deres trivselsfremmende arbejde afsæt i den enkelte elev og i dennes tidligere erfaringer.
- Der etableres en styringsgruppe, der fremadrettet skal bistå skolens sundhedsfremmende indsatser. Opgaverne for denne gruppe er bl.a. indhentning af materiale, sparring, kurser og fastsættelse af et årligt trivselsfokus (f.eks. søvn, skærmtid, bevægelse mm.).

For elevernes vedkommende blev følgende målsætning formuleret:

- Flere elever skal trives i og uden for skolen.

Endelig blev FÆLLESSKAB introduceret som skolens centrale omdrejningspunkt fulgt af følgende målsætning:

- Elevers, læreres og forældres fokus på fællesskabet frem for individet skal styrkes.
- Flere elever skal opleve at være en del af trygge fællesskaber med plads til forskelligheder.

Projekt elevtrivsel – et projekt i udvikling

Projektet om fælles og forebyggende trivselsarbejde på Fanø Skole har været en lang og lærerig proces, der har udviklet sig gennem en række faser, og som har indeholdt både udfordringer og succeser.

Udgangspunkt: Klassesammenlægning

Projektet begyndte med en sammenlægning af 6. og 7. klassetrin som et første skridt i det forebyggende arbejde. Selvom sammenlægningen af klasserne blev gennemført uafhængigt af selve projektet, var det en nødvendig ændring for at skabe en bedre dynamik blandt eleverne. Efterfølgende besluttede skolen, at denne struktur skulle anvendes fremover i overgangen mellem mellemtrinnet (6. klasse) og udskolingen (7. klasse). Da vi gik ind i projektet, var vi ikke afklaret omkring vores præcise fokus, men fordi sammenlægningen og elevernes trivsel fyldte meget i hverdagen, blev det naturligt at vælge netop trivsel som vores udgangspunkt for projektet.

Fælles kursusdage og konsulentbistand

Som en del af projektets udvikling blev der arrangeret et antal kursusdage, hvor vi modtog undervisning om en række centrale elementer i relation til sundhedsfremmende skoleindsatser generelt. Endvidere benyttede vi os af muligheden for konsulentbistand, hvor en af underviserne besøgte os på skolen og bistod os i udviklingsprocessen.

Jeppes oplæg møder modstand

En milepæl i implementeringen var Jeppes oplæg på lærermødet, hvor projektet blev præsenteret for hele lærergruppen. Her blev projektet mødt med en vis modstand, da flere lærere følte, at deres daglige arbejde med trivsel blev undervurderet. På dette tidspunkt blev det også tydeligt, at trivsel burde være et fælles fokus på alle klassetrin.

Manglende drejebog og viceleders fratreden

Arbejdet med en fælles ”drejebog” for det forebyggende trivselsarbejde blev igangsat, men endnu var der mange løse ender. I december 2022 fratrådte vicelederen sin stilling, hvilket betød et tab af ledelsesstøtte til projektet.

Test

I skoleåret 2022/23 blev drejebogsmaterialet testet på 1., 4. og 7. årgang i form af Perspekt 2.0, som er udviklet af DCUM. Testningen af materialet blev kun delvis gennemført, da arbejdet med dette druknede i hverdagens travlhed for flere lærere. Af samme årsag var det vanskeligt at afvikle en workshop. Som et alternativ til workshopen forsøgte styregruppen at samle nogle tilbagemeldinger fra de lærere, som havde nået at arbejde med Perspekt.

Der var overvejende positive tilbagemeldinger, og flere lærere udtrykte, at materialet både kunne gennemføres som forløb, men at de forskellige temaer kunne også bruges enkeltvis.

Som et forsøg på at få udbredt arbejdet med trivslen på skolen blev der udfærdiget et "trivselskatalog", som alle lærere på skolen kunne tilgå. Tanken bag dette var at gøre det mere overkommeligt at finde kvalificerede materialer til de emner, som de forskellige lærere ønskede at arbejde med. Ydermere kunne lærerne give feedback og udveksle erfaringer omkring de forskellige materialer. Imidlertid har kun få lærere anvendt kataloget til at finde materialer. Dette indikerer, at der er behov for en endnu mere tydelig og tilgængelig procedure for trivselsarbejdet på skolen.

Fanø Skoles trivselskatalog kan tilgås [her](#).

Erfaringsudveksling på Island.

I starten af skoleåret 2023/24 besøgte projektgruppen Island – en af de øvrige partnere i SHE4AHA – for at opleve forskellige versioner af sundhedsfremmende skolearbejde. Disse erfaringer blev efterfølgende præsenteret og drøftet på et personalemøde. I drøftelsen indgik overvejelser omkring, hvorledes vores erfaringer på Island kunne berige trivselsarbejdet i både indskoling, på mellemtrinnet og i udskoling, samt hvordan "Studie K" kunne kvalificeres. Studie K er skolens tilbud til elever med særlige behov, hvor tilbuddet har sit eget personale med særlige kompetenceområder. Personalet er rustet til at varetage undervisningen af de elever, der har vanskeligt ved at fungere i det almene skoletilbud. Langt de fleste af de elever, som er tilknyttet "Studie K" lykkes med at holde en tilknytning til deres klasse, og er kun en del af tilbuddet i begrænsede perioder eller i dele af skoletiden.

I efteråret 2023 blev der en ny viceleder, og projektet fik endnu engang ledelsesopbakning.

Dialog og Strukturering

Efter hjemkomsten fra Island blev projektets trivselsfokus yderligere bredt ud, og der blev skabt en samlet struktur med oprettelsen af en sundhedsfremmende styringsgruppe bestående af lærere fra både indskoling, mellemtrinnet og udskoling med henblik på at sikre en bred repræsentation.

Skolebestyrelsens støtte

Projektet blev i denne fase præsenteret for skolebestyrelsen, som bakkede op om projektets vision og målsætninger.

Nye Udfordringer: Viceleders fratræden og manglende ressourcer

I juni 2024 fratrådte den nye viceleder, og projektet mistede endnu en gang en nøgleperson. Trods dette blev opgaven med sundhedsfremme en del af skolens opgaveoversigt i august 2024 – dog uden tildelte timer.

Det forebyggende trivselsarbejde i fokus

De seneste to år har projektgruppen arbejdet på at udbrede ideen om et fælles og forebyggende trivselsarbejde, som skal støtte skolens indsats for at fremme elevernes trivsel. Gennem kursusdage, fælles undervisning og oprettelsen af en tværgående styringsgruppe er der blevet arbejdet målrettet for at skabe en fælles forståelse af trivsel og sundhed blandt elever og lærere.

Fremadrettet vil styringsgruppen arbejde på at udforme et materialekatalog, som skal understøtte skolens ansatte i deres trivselsfremmende indsats. Dette arbejde vil fortsætte med at udvikle og konsolidere en fælles trivselskultur på Fanø Skole – til gavn for både elever og personale.

Resultater

På 9. årgang ser vi nu tydelige tegn på forbedret trivsel. Både elever, forældre og kollegaer har givet positive tilbagemeldinger, hvilket vidner om et styrket fællesskab og et velfungerende læringsmiljø. De gode erfaringer og tiltag, som har bidraget til denne trivsel, anvendes nu også på den nye 7. årgang, hvilket skaber en kontinuitet i skolens trivselsarbejde.

Et særligt positivt tegn er, at færre elever end normalt har valgt at forlade skolen efter 8. klasse. Kun tre elever har valgt at gå på efterskole eller andre tilbud, mens tre nye elever fra Esbjerg er kommet til og har valgt årgangen som deres skolefællesskab. Dette peger i retning af et attraktivt skolemiljø, som trækker nye elever til og fastholder eksisterende.

Som en del af overgangen til 9. klasse blev de tre 8. klasser samlet og omstruktureret til to 9. klasser. Denne omrokering forløb gnidningsfrit, hvilket skyldes, at projektet har haft fokus på at se årgangen som et samlet hold frem for tre separate klasser. Eleverne har haft god tid til at lære hinanden og deres lærere at kende, hvilket har skabt et solidt fundament for samarbejde og sammenhold.

Denne positive udvikling understøtter skolens indsats for at fremme trivsel og fællesskab og markerer en styrkelse af det samlede skolemiljø.

Udfordringer

Med henblik på at sikre fortløbende ledelsesopbakning og understøtte implementeringsprocessen deltog skolens viceskoleleder fra opstart i projektet. Imidlertid får viceskolelederen, som påpeget ovenfor, et år inde i projektet job andetsteds, hvorfor projektet må fortsætte uden ledelsesrepræsentation i ni måneder. Da der ansættes en ny viceskoleleder, inddrages vedkommende straks i projektet og deltager aktivt. Desværre fratræder vedkommende sin stilling pr. 1. juli 2024, og projektet vil derfor mangle ledelsesdeltagelse i dets afsluttende fase. Projektgruppen kan derfor være

bekymret for projektets bæredygtighed på sigt, idet ledelsesopbakningen har været essentiel for projektets succes.

Ydermere har det til tider været udfordrende at få alt skolens personale med om bord. Det har været svært at formidle, hvordan projektet kan være til gavn for hele skolen. Her har det været virksomt at tale ind i de problematikker, som projektet på sigt kan afhjælpe for at gøre projektet relevant for skolens øvrige personale. F.eks. blev det i personaledialogen tydeligt, at alle ønsker mindre brandslukning og mere forebyggelse, når det handler om trivsel og fællesskaber.

Fremmende faktorer

Hele arbejdsgruppen omkring projektet har været engagerede og motiverede for at skabe forandringer. Det har været en stor motivationsfaktor at se på projektet i et større perspektiv, hvor arbejdet med sundhed og trivsel kan komme hele Fanø Skole og de fremtidige elever til gode og ikke kun de elever, der har været en del af det indledende pilotprojekt.

En anden særdeles vigtigt fremmende faktor har været arbejdsgruppens studiebesøg på Island, hvor vi fik mulighed for at se forskellige eksempler på, hvordan en sundhedsfremmende skole kan se ud i praksis.

Træningssessionerne og partnerskabsmøder

Træningssessionerne og partnerskabsmøderne, der har været afholdt løbende, har været støttende for projektets forløb. De andre danske partnere har arbejdet med forskellige sundhedsfremmende temaer, som alle har været til stor inspiration - både i forhold til indhold og metoder. Ydermere har indblikket i de andre partners projekter medvirket til en bredere forståelse af, hvad sundhedsfremmende pædagogik kan være.

SHE Skoleguiden

Skoleguiden har været hjælpsom gennem hele projektets forløb. Skoleguiden har både medvirket til at skabe en grundlæggende forståelse for det sundhedsfremmende arbejde, men har også fungeret som en mere konkret drejebog for, hvilke elementer der er afgørende, når sundhedsfremmende indsatser implementeres. Jo mere fremskredet arbejdet med projektet var, jo mere kunne det spejles og genkendes i skoleguiden.

En appel til prioritering af forebyggende trivselsarbejde

”Hvordan får I råd til at lave dette arbejde? Vi har ikke råd til at lade være!” Sådan lød svaret fra en skoleleder på Island, da hun blev spurgt om, hvordan hendes skole fandt økonomien til at sætte sundhedsfremmende initiativer højt på dagsordenen. Udtalelsen står i skarp kontrast til situationen på Fanø – og i Danmark generelt – hvor trivsel godt nok fylder i både nytårstaler og skolepolitiske målsætninger, men endnu mangler en reel prioritering, der gør arbejdet bindende for skolerne.

Trivsel og forebyggende indsats er nøglebegreber i debatten om fremtidens skole, men uden konkrete ressourcer og faste rammer er det svært at skabe de nødvendige forandringer. På Fanø har vi de seneste tre år arbejdet målrettet mod et sundhedsfremmende skolesystem. Alligevel blev trivselsarbejdet ikke prioriteret, da budgettet skulle lægges, og arbejdet blev hverken tildelt timer eller økonomiske midler.

Det er en skam, for ligesom den islandske skoleleder mener vi, at det er nødvendigt – ikke kun for elevernes trivsel her og nu, men for skolens samlede udvikling og bæredygtighed på længere sigt. Der er ikke råd til at lade være. Trivsel må løftes fra målsætninger til praksis, understøttet af de ressourcer, der kræves for at gøre en reel forskel.

Anbefalinger for en Sundhedsfremmende Skole

For at styrke elevernes trivsel og forebygge mistrivsel er der flere anbefalinger, som bør prioriteres, både politisk og i det daglige skolearbejde:

Den Sundhedsfremmende Skole på den politiske dagsorden – også langsigtet

Det sundhedsfremmende skolearbejde bør løftes op som en langsigtet politisk prioritet. Ved at integrere trivsel som en central del af skolepolitikken sikres en vedvarende indsats, som ikke kun afhænger af midlertidige projekter eller kortsigtede budgetter.

Priorité sundhedsfremmende arbejde som forebyggelse af mistrivsel

Et systematisk fokus på sundhedsfremmende tiltag i skolerne kan fungere som en forebyggende tilgang til at modvirke mistrivsel blandt eleverne. Ved at investere i trivsel forebygges mange af de problemer, der senere kræver omfattende ressourcer at løse.

Synliggør skolens eksisterende sundhedsfremmende tiltag

Skoler bør tydeliggøre de mange sundhedsfremmende initiativer, der allerede finder sted. Ved at synliggøre det gode arbejde og kommunikation omkring trivsel skabes et fundament for yderligere udvikling og forståelse blandt både elever, forældre og medarbejdere.

Med ovenstående tre anbefalinger peger vi på en helhedsorienteret tilgang, hvor sundhedsfremmende tiltag bliver en naturlig del af skolens virke og hvor Den Sundhedsfremmende Skole fremstår som et centralt koncept for fremtidens skole.